

Sygn. akt II PK 282/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa A. Z.
przeciwko Prokuratorowi Apelacyjnemu w [...], Prokuraturze Rejonowej [...] o
przywrócenie do świadczenia czynności aplikanckich,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 września 2014 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 28 czerwca 2013 r.,

I. oddała skargę kasacyjną,

II. zasądza od powoda A. Z. na rzecz pozwanej Prokuratury Rejonowej 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy wyrokiem z 28 czerwca 2013 r. oddalił apelację powoda A. Z. od wyroku Sądu Rejonowego z 11 lipca 2012 r., oddającego powództwo o przywrócenie do świadczenia czynności aplikanckich (pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej) skierowane do Prokuratury Rejonowej [...] oraz umarzającego postępowanie w odniesieniu do Prokuratora Prokuratury Rejonowej [...] i odrzucającego powództwo w stosunku do Prokuratora Apelacyjnego. Ustalono, że Prokurator Apelacyjny w [...] zezwolił powodowi na odbywanie aplikacji pozaetatowej w Prokuraturze Rejonowej [...] w okresie od 1 października 2001 r. do 30 września 2004 r. – na podstawie art. 94a w związku z art. 90 ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze. Później Prokurator ten cofnął powodowi od 1 sierpnia 2003 r. zezwolenie na dalsze odbywanie aplikacji w trybie art. 94b ustawy o prokuraturze. Cofnięcie zezwolenia spowodowane było postępowaniem karnym, w którym wskazywano na popełnienie przez powoda czynów z art. 286 § 1 k.k. Ostatecznie Sąd Rejonowy wyrokiem z 17 sierpnia 2011 r. uniewinnił powoda. W aspekcie powrotu do aplikacji powód pierwotnie wszczął postępowanie na drodze administracyjnej. Wojewódzki Sąd Administracyjny postanowieniem z 4 marca 2005 r. odrzucił jego skargę na cofnięcie zezwolenia i w uzasadnieniu stwierdził między innymi, że *„aplikanta-w ramach aplikacji - wiąże z osobą sprawującą nadzór nad jej odbywaniem szczególnego rodzaju stosunek zobowiązaniowy o charakterze zbliżonym do stosunku pracy ...”*. Odpis tego postanowienia powód otrzymał 24 marca 2005 r. Sąd Rejonowy uznał, że sprawa ma charakter administracyjny (postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 10 czerwca 2008 r., P 15/06), jednakże należało ją rozpoznać, gdyż sądy administracyjne nie uznały się właściwe do jej rozpoznania (art. 464 § 1 k.p.c.). Powództwo nie mogło zostać uwzględnione, gdyż żądanie cofnięcia zezwolenia na odbywanie aplikacji i związane z nim roszczenia o przywrócenie do świadczenia czynności aplikanta pozaetatowego prokuratorskiego nie mają oparcia w prawie. Stosunek aplikacji pozaetatowej prokuratorskiej nie był stosunkiem regulowanym przez prawo pracy (nawet przez analogię). Brak jest elementu wynagrodzenia za pracę. Ustawodawca świadomie nie przewidział możliwości orzekania o przywróceniu do świadczenia czynności aplikanta prokuratorskiego na aplikacji pozaetatowej. Jeżeliby nawet zastosować przepisy prawa pracy, to pozew był spóźniony ze względu na termin 14 dni z

art. 264 k.p. Powód otrzymał decyzję Prokuratora Apelacyjnego 30 lipca 2003 r., pozew zaś złożył 24 lutego 2006 r. Jednakże już 24 marca 2005 r. zapoznał się ze stanowiskiem Sądu Administracyjnego, który wskazał, że droga sądowa jest właściwa w niniejszej sprawie. Ponadto ustawodawca nie przewidział możliwości kontynuowania aplikacji wedle starych przepisów po wejściu w życie nowej organizacji aplikacji – na podstawie ustaw z 1 lipca 2005 r. o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury i z 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury. Te nowe regulacje nie mają styczności i analogii z aplikacją według poprzedniej ustawy o prokuraturze z 1985 r., stąd niemożliwe jest kontynuowanie przerwanej z jakichś powodów aplikacji na podstawie tej ustawy. Z tych przyczyn powództwo zostało oddalone. Brak zdolności sądowej Prokuratora Apelacyjnego prowadził do odrzucenia pozwu w odniesieniu do tego pozwanego (art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.), natomiast umorzono postępowanie w odniesieniu do pozwanego Prokuratora Rejonowego Prokuratury Rejonowej [...] wobec cofnięcia żądania. W apelacji powód żądał zmiany wyroku przez uwzględnienie powództwa w całości i przywrócenie do świadczenia czynności aplikanckich w Prokuraturze Rejonowej [...] i w Prokuraturze Apelacyjnej w [...] na poprzednich warunkach. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu oddalenia apelacji wskazał, że podziela ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu Rejonowego. Ostatecznie sprecyzowane powództwo było kierowane przeciwko Prokuratorowi Apelacyjnemu, Prokuratorowi Rejonowemu Prokuratury Rejonowej [...] oraz Prokuraturze Rejonowej [...]. Prokuratura Apelacyjna nie była pozwana (wezwana) w sprawie. Apelacją zaskarżono jedynie rozstrzygnięcie w części dotyczącej Prokuratury Rejonowej. Co do Prokuratora Apelacyjnego to pracodawcą dla prokuratora (aplikanta prokuratorskiego) jest prokuratura, a nie prokurator, czyli organ kierujący jednostką. Z tej przyczyny pozew przeciwko Prokuratorowi Prokuratury Apelacyjnej podlegał odrzuceniu na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. Powoda nie łączył z pozwaną prokuratorem stosunek pracy. Odbyswał on jedynie aplikację na podstawie zgody udzielonej przez Prokuratora Apelacyjnego. Do tego stosunku prawnego nie można stosować *per analogiam* przepisów prawa pracy, ze względu na brak elementów stosunku pracy (art. 22 k.p.). Brak wynagrodzenia jest wystarczającą i zupełną przesłanką do zakwestionowania poglądu skarżącego. W okolicznościach

sprawy mamy do czynienia ze szczególną formą wolontariatu (stosunku szkoleniowego *sui generis*). Nie był zasadny zarzut skarżącego związania uprzednim poglądem Sądu Okręgowego, wyrażonym w postanowieniu z 18 grudnia 2007 r., jako że dotyczyło kwestii zawieszenia postępowania. Nie miał racji Sąd pierwszej instancji, że sądy administracyjne nie uznały się za właściwe do rozpoznania odwołania skarżącego. Naczelny Sąd Administracyjny postanowieniem z 7 listopada 2008 r. uchylił postanowienie o odrzuceniu skargi powoda na cofnięcie zezwolenia na dalsze odbywanie aplikacji. Wojewódzki Sąd Administracyjny wyrokiem z 8 lipca 2010 r. oddalił jego skargę na decyzję Prokuratora Generalnego z podkreśleniem (i nie odwołując się do merytorycznej oceny przesłanki „nieskazitelności”), iż ówczesny art. 96 ustawy o prokuraturze nie miał zastosowania do aplikanta prokuratorskiego pozaetatowego, albowiem odnosił się wyłącznie do aplikantów etatowych, których łączył z prokuraturą stosunek pracy. Sąd Rejonowy rozpoznał sprawę, z uwagi na fakt, iż wedle koncepcji powoda, stosunek prawny łączący go z jednostką prokuratury uzasadniał zastosowanie przepisów prawa pracy i przywrócenie do pracy. Zdaniem Sądu Okręgowego, dopuszczenie możliwości odwołania się skarżącego od czynności cofającej mu prawo do kontynuowania aplikacji, zrealizowało w sposób zupełny tok kontroli instancyjnej. W razie oceny odmiennej od Prokuratora Apelacyjnego, organy wyższego rzędu i Sąd Administracyjny, były uprawnione do jej zmiany. Wytoczenie zatem przed Sąd Pracy pozwu o przywrócenie do świadczenia czynności aplikacyjnych jest próbą obejścia niekorzystnych rozstrzygnięć organów i sądów administracyjnych i nie zasługuje na akceptację. Nie zmienia to zasadniczej oceny materialnej, że stron nie łączył stosunek pracy i niedopuszczalne jest stosowanie *per analogiam* przepisów prawa pracy. Nie został zatem naruszony art. 477 k.p.c. przez zaniechanie wezwania do udziału sprawie Prokuratury Apelacyjnej w Warszawie, gdyż konstrukcja tego wezwania nie jest oparta na automatyzmie. Powód kwestionował też taką konieczność. Ze względu na negatywną ocenę żądania wezwanie Prokuratury Apelacyjnej nie miało wpływu na wynik procesu (również ten podmiot nie był pracodawcą powoda). Z tej przyczyny zarzut naruszenia art. 225 k.p.c. nie był zasadny. Skoro powodowi nie przysługiwało

prawo odwołania się do Sądu, to nie miały zastosowania przepisy dopuszczające taką możliwość (art. 264 i 265 k.p.).

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie prawa materialnego i procesowego. I. W zakresie pierwszej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzuty dotyczyły naruszenia: 1) art. 22 § 1 k.p. przez błędną wykładnię i niezastosowanie w związku z art. 76 k.p. w związku z art. 5 k.p. przez jego niezastosowanie, polegające na mylnym przyjęciu, iż powoda nie łączył z pozwaną jednostką prokuratury stosunek pracy, gdy poprzez wydanie powodowi zezwolenia na odbywanie pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej pismem z 23 lipca 2001 r. przez Prokuratora Apelacyjnego został nawiązany pozaumowny stosunek pracy z wszelkimi cechami charakterystycznymi dla stosunku pracy z mianowania, co w konsekwencji skutkowało niezastosowaniem dla stosunku prawnego aplikacji prokuratorskiej przepisów prawa pracy; 2) art. 8 k.p. przez niezastosowanie, polegające na nieprzyjęciu tego, iż niesłusznym i stanowiącym nadużycie prawa do rozwiązania z powodem stosunku prawnego aplikacji było cofnięcie zezwolenia na dalsze odbywanie pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej pismem z 30 lipca 2003 r. ze skutkiem na 1 sierpnia 2003 r., w sytuacji gdy powoda prawomocnie uniewinniono od stawianych mu zarzutów, co w konsekwencji skutkowało wyjściem poza zasady współżycia społecznego w momencie uniemożliwienia powodowi dokończenia odbywania pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej poprzez przywrócenie do świadczenia czynności aplikanckich na poprzednich warunkach; 3) art. 65 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na dokonaniu nieprawidłowej wykładni oświadczenia woli zawartego w akcie zezwalającym na odbywanie pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej pismem z 23 lipca 2001 r., jak i w akcie uzewnętrznienia woli przystąpienia do jej odbywania przez powoda we wrześniu 2001 r., rozumianym jako nawiązanie szczególnego rodzaju wolontariatu (stosunku szkoleniowego *sui generis*) podczas, gdy dokonanie prawidłowej wykładni przedmiotowych oświadczeń powoda i pozwanej jednostki prokuratury prowadzi do wniosku o zgodnym zamiarze i woli stron, których celem było nawiązanie pozaumownego stosunku pracy z wszelkimi cechami charakterystycznymi dla stosunku pracy z mianowania; 4) art. 265 § 1 i § 2 k.p. w związku z art. 264 k.p. przez

niezastosowanie w związku z art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 76 k.p. w związku z art. 5 k.p. przez błędną wykładnię i niezastosowanie, polegające na mylnym przyjęciu, iż powód nie wykazał, aby uchybienie terminowi do wniesienia odwołania na cofnięcie powodowi zezwolenia na dalsze odbywanie pozaetatowej aplikacji z 30 lipca 2003 r. nastąpiło bez jego winy, podczas gdy powód uprawdopodobnił okoliczności uzasadniające przywrócenie terminu w postaci wskazania w pozwie z 24 lutego 2006 r. okoliczności powzięcia konkretnej i jednoznacznej wiadomości dopiero na rozprawie kasacyjnej 17 lutego 2006 r. przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie o uznaniu przez Sąd Okręgowy 9 sierpnia 2005 r. właściwości sądu pracy w sprawie z powództwa innego pozaetatowego aplikanta radcowskiego; 5) art. 59 k.p. w związku z art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 76 k.p. w związku z art. 5 k.p. w związku z art. 70 ust. 3 ustawy z 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (...) w związku z art. 8 ustawy z 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury oraz niektórych innych ustaw przez niezastosowanie, polegające na nieprzyjęciu, iż powodowi przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach; 6) art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 76 k.p. w związku z art. 5 k.p. w związku z art. 70 ust. 3 ustawy z 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury w związku z art. 8 ustawy z 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury oraz niektórych innych ustaw przez niezastosowanie, polegające na nieprzyjęciu, iż powodowi przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach; 7) art. 56 § 1 k.p. w związku z art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 76 k.p. w związku z art. 5 k.p. w związku z art. 70 ust. 3 ustawy z 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury w związku z art. 8 ustawy z 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury oraz niektórych innych ustaw przez niezastosowanie, polegające na nieprzyjęciu, iż powodowi przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach; 8) art. 45 § 2 k.p. oraz art. 56 § 2 k.p. przez niezastosowanie w związku z art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 76 k.p. w związku z art. 5 k.p. w związku z art. 70 ust. 3 ustawy z 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury w związku z art. 8 ustawy z

29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury oraz niektórych innych ustaw przez niezastosowanie, polegające na przyjęciu o niemożliwości przywrócenia powoda do świadczenia czynności aplikanckich na poprzednich warunkach na zasadach przewidzianych w ustawie z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze w brzmieniu nadanym także przez wskazaną ustawę z 29 marca 2007 r. w sytuacji, gdy do osób będących w chwili wejścia w życie, tj. 1 stycznia 2008 r. powyższej ustawy aplikantami powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury stosuje się przepisy dotychczasowe, jakimi były przepisy ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze w brzmieniu nadanym, przez ustawę z 29 marca 2007 r., a nie jedynie przepisy ustawy z 1 lipca 2005 r. o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury; 9) art. 70 ust. 3 ustawy z 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury przez błędną wykładnię i niezastosowanie, a polegające na błędnym przyjęciu, iż aplikacja prokuratorska w powszechnych jednostkach prokuratury rozpoczęta przed 1 stycznia 2008 r. oraz kończąca ją egzamin prokuratorski odbywa się jedynie na podstawie przepisów ustawy z 1 lipca 2005 r. o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury, podczas gdy taka aplikacja rozpoczęta w 2001 r. odbywa się na podstawie przepisów ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze w brzmieniu nadanym także przez ustawę z 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury oraz niektórych innych ustaw; 10) art. 8 ustawy z 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury oraz niektórych innych ustaw przez jego niezastosowanie, a polegające na nieprzyjęciu, iż do osób będących w chwili wejścia w życie tej ustawy – 1 stycznia 2008 r. – aplikantami powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury stosuje się przepisy dotychczasowe, czyli ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze w brzmieniu nadanym także przez wskazaną ustawę z 29 marca 2007 r., a nie jedynie przepisy ustawy z 1 lipca 2005 r. o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury; 11) art. 30 § 5 k.p. w związku z art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 76 k.p. w związku z art. 5 k.p. przez błędną wykładnię i niezastosowanie, polegające na mylnym przyjęciu, iż sąd administracyjny pouczył powoda o przysługującym pracownikowi prawie odwołania

się do sądu pracy w postanowieniu Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w sprawie ze skargi powoda na cofnięcie zgody na odbywanie aplikacji (sygn. SA .../03) odrzucającego skargę na tego rodzaju czynność z 4 marca 2012 r., podczas gdy ówczesna pełnomocnik pozwanej zgłosiła w obecności powoda wobec sądu administracyjnego po raz pierwszy zarzut dopuszczalności drogi sądowej na rozprawie kasacyjnej 17 lutego 2006 r. przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie I OSK .../05, powołując się na uznanie przez Sąd Okręgowy w dniu 9 sierpnia 2005 r. w sprawie PZ .../04 właściwości sądu pracy w sprawie z powództwa innego pozaetatowego aplikanta radcowskiego; 12) art. 30 § 4 k.p. w związku z art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 76 k.p. w związku z art. 5 k.p. przez błędną wykładnię i niezastosowanie, polegające na przyjęciu, iż oświadczenia pozwanej jednostki prokuratury o cofnięciu powodowi zezwolenia na dalsze odbywanie pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej pismem z 30 lipca 2003 r. na dzień 1 sierpnia 2003 r. powinno zawierać wskazanie przyczyny uzasadniającej rozwiązanie stosunku aplikacji, co w konsekwencji skutkowało odmową uwzględnienia powództwa o przywrócenie do świadczenia czynności aplikanckich na poprzednich warunkach. II. W zakresie drugiej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucono naruszenie: 13) art. 379 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 460 k.p.c. w związku z art. 86 k.p.c. i art. 89 § 1 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie, polegające na niepominięciu czynności procesowych zdziałanych pismami procesowymi z 3 listopada 2006 r., 4 stycznia 2007 r., 6 marca 2007 r., 2 kwietnia 2007 r. i z 12 czerwca 2012 r., jak i na rozprawie 27 czerwca 2012 r., a ustanowionych w sprawie przez Prokuratora Rejonowego [...] – Skarb Państwa oraz Prokuratora Apelacyjnego – Skarb Państwa, pełnomocników zawodowych, co skutkowało nieważnością prowadzonego postępowania przed Sądem pierwszej instancji przez dopuszczenie do udziału nienależycie umocowanych pełnomocników podmiotów niemających zdolności sądowej do występowania po stronie pozwanej w postępowaniu cywilnym w sprawach odrębnych z zakresu prawa pracy; 14) art. 379 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 460 k.p.c. w związku z art. 3¹ § 1 k.p. przez niezastosowanie, polegające na mylnym przyjęciu, iż zdolność do dokonania czynności procesowych w imieniu pozwanej jednostki organizacyjnej Prokuratury Rejonowej [...] ma Prokurator Rejonowy [...], podczas gdy jest nim

przełożony tego Prokuratora Prokurator Okręgowy; 15) art. 194 § 3 k.p.c. w związku z art. 460 k.p.c. w związku z art. 477 k.p.c. w związku z art. 3 k.p. – odwołując się również w tym zarzucie do podstawy z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. – przez niezastosowanie i niedopozwanie z urzędu przez Sąd pierwszej instancji Prokuratury Apelacyjnej do udziału w sprawie po stronie pozwanej, podczas gdy ze względu na istotę postępowania odrębnego w sprawach z zakresu prawa pracy sąd ma obowiązek dopozwać z urzędu pozostałego pracodawcę powoda; 16) art. 225 k.p.c. przez nieotwarcie na nowo rozprawy, zamkniętej 27 czerwca 2012 r., w sytuacji gdy obligatoryjne rozpoznanie wniosków procesowych, wniesionych przez powoda w piśmie z 29 czerwca 2012 r. nakazywało kontynuowanie rozprawy; 17) art. 386 § 6 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. przez błędne przyjęcie, iż Sądu nie wiązała ocena prawna charakteru stosunku prawnego pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej i istnienia roszczenia o przywrócenie na aplikację na warunkach poprzednich wyrażona przez Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie w postanowieniu z 18 grudnia 2007 r.; 18) art. 359 § 1 k.p.c. przez błędne przyjęcie, iż istniały podstawy do zamiany postanowienia Sądu pierwszej instancji, wydanego na rozprawie 14 listopada 2006 r. o przywróceniu terminu do wniesienia pozwu, podczas gdy w sprawie powoda po tym dniu nie doszło do zamiany okoliczności sprawy, będących podstawą faktyczną wydania tego postanowienia; 19) art. 382 w związku z art. 316 § 1 w związku z art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie zasad logicznego myślenia, prawidłowego rozumowania oraz doświadczenia życiowego przy ocenie zgromadzonego materiału dowodowego sprawy, to jest błędnego przyjęcia o braku regularnego obowiązku stawiennictwa w pracy powoda, co w konsekwencji skutkowało odebraniem powodowi przymiotu pracownika w pozwanej jednostce prokuratury; 20) art. 382 k.p.c. w związku z art. 316 § 1 w związku z art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie zasad logicznego myślenia, prawidłowego rozumowania oraz doświadczenia życiowego przy ocenie zgromadzonego materiału dowodowego sprawy, że nie jest możliwym skończenie pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej w Prokuraturze Rejonowej według zasad przewidzianych w 2003 r., podczas gdy uwzględnienie zasad prawidłowego rozumowania i logicznego myślenia przekonuje do konstatacji, iż do osób będących w chwili wejścia w życie 1 stycznia 2008 r. ustawy z 1 lipca 2005 r. o Krajowym

Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury aplikantami powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury stosuje się przepisy dotychczasowe, jakimi były przepisy ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze w brzmieniu nadanym ustawą z 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury oraz niektórych innych ustaw.

Pozwany wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw i dlatego została oddalona.

W pierwszej kolejności uporządkowania wymaga kwestia podmiotowa. W skardze kasacyjnej jako pozwanych wskazano: 1) Prokuratora Apelacyjnego, 2) Prokuraturę Rejonową i 3) Prokuraturę Apelacyjną. Skarga kasacyjna przysługuje od wyroku sądu drugiej instancji (art. 398¹ § 1 k.p.c.) i na tym etapie rozstrzygnięto sprawę wyrokiem tylko przeciwko Prokuraturze Rejonowej [...]. Przed Sądem Okręgowym po stronie pozwanej nie było już Prokuratora Rejonowego Prokuratury Rejonowej i Prokuratora Apelacyjnego, jako że Sąd pierwszej instancji umorzył postępowanie wobec pierwszego i odrzucił pozew wobec drugiego. Postanowienia te nie zostały zaskarżone, gdyż w apelacji powód zaskarżył tylko w części wyrok Sądu pierwszej instancji, tj. „w takim zakresie w jakim oddalono powództwo”, czyli do Prokuratury Rejonowej [...]. Zaskarżony wyrok odnosi się do tego pozwanego i tylko w takim zakresie podmiotowym spór może być przedmiotem kontroli w skardze kasacyjnej. Powód w sposób nieuprawniony wskazał więc w skardze kasacyjnej jako pozwanych Prokuratora Apelacyjnego i Prokuraturę Apelacyjną. Wobec Prokuratora Apelacyjnego postępowanie zakończyło się odrzuceniem pozwu przed sądem pierwszej instancji i postanowienie to uprawomocniło się. Natomiast już po zamknięciu rozprawy przed Sądem pierwszej instancji powód złożył wniosek o otwarciu rozprawy i dopozwanie z urzędu Prokuratury Apelacyjnej. Wniosek ten nie został uwzględniony i zarzuty apelującego zasadnie zostały oddalone (o czym niżej). W ocenie składu nie zachodziła więc procesowa konieczność podejmowania odrębnych orzeczeń o odrzuceniu skargi kasacyjnej w

odniesieniu do Prokuratora Apelacyjnego i do Prokuratury Apelacyjnej, tylko dlatego, że podmioty te zostały wymienione w skardze, w sytuacji, gdy nie były objęte zakresem podmiotowym postępowania i rozstrzygnięcia sprawy przed Sądem Okręgowym.

Prowadzi to do negatywnej oceny zarzutów skargi o nieważności postępowania (xiii i xiv), gdyż znaczenie miałyby tylko ewentualna nieważność postępowania przed Sądem Okręgowym, wszak skarga kasacyjna przysługuje od wyroku sądu drugiej instancji (art. 398¹ § 1 k.p.c.). Zarzut nieważności łączy się z nieprawidłową reprezentacją pozwanych, czyli w aspekcie powyższej oceny, dotyczącej podmiotów w sprawie, odnosić się może tylko do Prokuratury Rejonowej. Zarzut nie jest zasadny, gdyż Prokurator Rejonowy reprezentował radca prawny W. C. (k. 333 akt), który uzyskał pełnomocnictwo od Prokuratora Rejonowego P. Ś. do reprezentowania Skarbu Państwa - Prokuratury Rejonowej [...]. Prokuratura należy do Skarbu Państwa, a to, że w sprawach przed sądem pracy przyjmuje się, iż zdolność sądową i procesową – ze względu na regulację art. 460 k.p.c. – ma także pracodawca, chociażby nie posiadał osobowości prawnej, nie oznacza, że to pełnomocnictwo procesowe było wadliwe. Niespornie sprawa toczyła się przeciwko Prokuraturze Rejonowej [...] jako podmiotowi pozwanemu. Skarga kasacyjna podlega rozpoznaniu tylko w granicach zarzutów podstawy kasacyjnej (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Z przepisów art. 460 k.p.c. w związku z art. 3¹ § 1 k.p. nie wynika, że tylko Prokurator Okręgowy [...] może działać w procesie w imieniu pozwanej Prokuratury Rejonowej [...]. Natomiast wobec pozostałych pozwanych postępowanie zostało zakończone przed Sądem pierwszej instancji umorzeniem postępowania i odrzuceniem pozwu. Nawet gdyby próbować rozważać wobec tych pozwanych podstawę nieważności z art. 379 pkt 2 k.p.c., to zarzut ten nie jest zasadny, dlatego że nie ma wpływu na wynik sprawy zakończonej prawomocnym wyrokiem, czyli wyrokiem Sądu Okręgowego. Zarzut naruszenia przepisów postępowania ma znaczenie, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). O wyniku sprawy w przypadku rozstrzygnięcia sprawy wyrokiem decyduje prawo materialne. Skoro Sąd Okręgowy nie rozstrzygał już sprawy przeciwko Prokuratorowi Rejonowemu i Prokuratorowi Apelacyjnemu, to traci na znaczeniu zarzut naruszenia art. 379 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 460 w związku z

art. 86 i art. 89 § 1 k.p.c.; kierowany do Sądu drugiej instancji (art. 398¹ § 1 k.p.c.) powinien być łączony z zarzutem naruszenia art. 386 § 2 k.p.c., co też byłoby bezprzedmiotowe, jako że wskazani Prokuratorzy nie występowali już w sprawie jako pozwani.

Prawo do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) samo w sobie nie gwarantuje powodzenia powództwa. Prawo do sądu realizują sądy, a w tym przypadku sądy administracyjne i sądy powszechne. Zakresy rozpoznawanych spraw są jednak odrębne. Zaskarżonym wyrokiem Sąd rozpoznał sprawę jako sprawę cywilną (art. 1 k.p.c.). Odniósł się do powództwa w którym powód wniósł „o przywrócenie do świadczenia czynności aplikanckich na dotychczasowych warunkach odbywania aplikacji na III roku z tytułu naruszenia *per analogiam* przepisów o rozwiązaniu bez wypowiedzenia terminowej umowy o pracę zawartej na czas odbywania pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej, nawiązanej wydaniem przez pozwanego Prokuratora Apelacyjnego zezwolenia na odbywanie pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej”. Sąd Okręgowy nie dostrzegł podstaw do wykluczenia sporu jako sprawy cywilnej (art. 1 k.p.c.). Ocena roszczenia, a które skarżący w skardze kasacyjnej całkowicie już kotwiczy w stosunku pracy (wskazując na naruszenie szeregu przepisów prawa pracy) nie mogła pomijać decyzji i wyroków sądów administracyjnych, gdyż te ze względu na przedmiot i stosowanie regulacji do sytuacji skarżącego miały pierwszoplanowe znaczenie. Naczelny Sąd Administracyjny w sprawie ze skargi powoda stwierdził, że w toku postępowania zarówno kwalifikacyjnego jak i cofnięcia aplikantowi zezwolenia na odbywanie aplikacji pozaetatowej rozstrzygana jest indywidualna sprawa z zakresu administracji publicznej (postanowienie NSA z 7 listopada 2008 r., I OSK 1236/08, LEX nr 533170 i postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z 11 lutego 2009 r.). To co stanowi więc domenę sądu administracyjnego nie przypada już osądowi sądu powszechnego jako sprawa cywilna (art. 1 k.p.c.). Prokuratorowi Apelacyjnemu została przyznana kompetencja zarówno do ustalania listy osób zakwalifikowanych do odbycia aplikacji, mianowania tych osób na aplikantów, jak również cofnięcia zezwolenia na odbywanie aplikacji pozaetatowej. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie wyrokiem z 7 maja 2013 r., II SA/Wa 452/13, LEX nr 1317087, oddalił skargę powoda na decyzję w przedmiocie cofnięcia

zezwolenia na odbywanie pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej. Zasadniczo stwierdził, że w sytuacji, gdy toczy się postępowanie karne dochodzi do rażącego naruszenia obowiązków aplikanta. Istnieje więc, określona w art. 94b ust. 1 pkt 2 ustawy z 1985 r. o prokuraturze, przesłanka do cofnięcia pozwolenia na odbywanie aplikacji pozaetatowej. Przepis art. 94b ust. 1 pkt 2 tej ustawy, przewidywał, że prokurator apelacyjny, na wniosek prokuratora okręgowego, cofa aplikantowi zezwolenie na odbywanie aplikacji pozaetatowej, jeżeli aplikant rażąco narusza obowiązki aplikanta. Powodem cofnięcia skarżącemu zgody na odbywanie aplikacji pozaetatowej było wszczęcie przez Prokuraturę Rejonową (...) śledztwa w sprawie przyjmowania korzyści majątkowych od różnych osób przez skarżącego, pełniącego funkcję asystenta doradcy prawnego Spółdzielni (...). W zaskarżonej decyzji okoliczność tą uznano jako naruszenie obowiązków aplikanta, do których zdaniem organu zalicza się m.in. posiadanie nieskazitelnego charakteru oraz postępowanie zgodnie z zasadami uczciwości. Przepis art. 94b ust. 1 pkt 2 ustawy o prokuraturze, odwołujący się do obowiązków aplikanta, należy bowiem czytać łącznie z art. 14 ust. 1 tej ustawy, który wprowadza wymóg legitymowania się przez aplikanta nieskazitelnym charakterem. W świetle wyżej powołanych regulacji prawnych, za aplikanta rażąco naruszającego swoje obowiązki, należy uznać osobę, która utraciła przymiot nieskazitelnego charakteru. W związku z tym, że w stosunku do skarżącego toczyło się postępowanie karne organ zasadnie uznał, iż skarżący rażąco naruszył obowiązki aplikanta. Istniała więc, określona w art. 94b ust. 1 pkt 2 ustawy o prokuraturze, przesłanka do cofnięcia mu pozwolenia na odbywanie aplikacji pozaetatowej. Postępowanie karne pozbawiło go przymiotu nieskazitelnego charakteru, co stało się wystarczającą podstawą do wydania skarżonej decyzji. Sąd administracyjny stwierdził ponadto, że prawidłowo również organ ocenił, iż w odniesieniu do aplikantów pozaetatowych, nie znajduje zastosowania norma art. 96 ustawy o prokuraturze. Przepis ten odnosi się bowiem wyłącznie do aplikantów etatowych, których łączy z prokuraturą stosunek pracy. Za taką wykładnią omawianego przepisu przemawia sama treść tej normy prawnej, która odsyła do zasad stosowanych wobec urzędników mianowanych. Skarżącego, jako aplikanta pozaetatowego, nie łączył zaś z prokuraturą żaden z ww. stosunków. Odbywał on jedynie aplikację na podstawie zgody udzielonej przez prokuratora

apelacyjnego, w trybie art. 94a ustawy o prokuraturze. Takie rozdzielanie dziedzin administracyjnej od cywilnej potwierdził Sąd Apelacyjny w Warszawie, który wyrokiem z 17 lutego 2010 r., I ACa 1094/09, LEX nr 1120052, oddalił apelację powoda (skarżącego) od wyroku oddalającego jego powództwo o cywilną kompensatę szkód łączonych z pozbawieniem prawa do odbycia aplikacji przez cofnięcie zezwolenia na jej odbywanie. Stwierdził, że w postępowaniu cywilnym sądy nie są władne badać prawidłowości podjęcia decyzji administracyjnej, w szczególności czy istnieją przesłanki, które w świetle przepisów prawa materialnego stanowiły podstawę jej podjęcia. Dzieje się tak niezależnie od treści uzasadnienia decyzji. Decyzja bowiem w zakresie objętym jej treścią jest - bez względu na motywy jej podjęcia wyrażone w uzasadnieniu - wyrazem stanowiska organu administracji publicznej wiążącym sądy w postępowaniu cywilnym. Do tego stanowiska dodać można, że rozdzielanie sfery administracyjnej i ewentualnej sfery cywilnej stosunku prawnego aplikacji pozaetatowej, to nie to samo co rzecz osądzona w rozumieniu art. 366 k.c. (w tym przypadku przez sąd administracyjny), gdyż regulacja ta działa w sferze sprawy (spraw) cywilnej i między tymi samymi podmiotami. Wynika więc z określonego zakresu sprawy cywilnej, która może być rozpoznana przez sąd powszechny – art. 1 i 2 k.p.c., a więc nie obejmuje rozstrzygnięcia indywidualnej sprawy z zakresu administracji publicznej. Gdyby tylko do tego była redukowana sprawa, to sąd powszechny musiałby odrzucić pozew (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c., art. 379 pkt 1 k.p.c.).

Prowadzi to do kwestii czy skarżący był w stosunku pracy. Odpowiedź jest negatywna. Aplikacja prokuratorska polega na przygotowaniu aplikanta do należytego wykonywania obowiązków prokuratora, co nie oznacza, że wszyscy aplikanci byli zatrudniani na podstawie stosunku pracy. Aplikanci pozaetatowi nie nawiązywali stosunku pracy i wynika to z samej nazwy (aplikacja pozaetatowa) przyjętej w ustawie z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (art. 95). Treść oświadczenia woli należy do stanu faktycznego i w sprawie nie ustalono, iżby strony złożyły oświadczenia woli o zatrudnieniu powoda jako pracownika. Zarzut naruszenia art. 65 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. nie jest więc zasadny. Wymagana byłaby zgoda pracodawcy (art. 11 k.p.). Tu zaś przeciwnie ustalono, że powód został przyjęty na aplikację jako aplikant pozaetatowy. Nie otrzymywał

wynagrodzenia. To, że wykonywał określone czynności nie świadczy o stosunku pracy, jako że celem wykonywania tych czynności było przygotowanie aplikanta pozaetatowego do wykonywania obowiązków prokuratora, a wcześniej do zdania egzaminu prokuratorskiego. W sprawie ustalono, że powód był wówczas zatrudniony w spółdzielni. Konsekwentnie tracą więc na znaczeniu wszystkie zarzuty, które odwołują się do przepisów kodeksu pracy, gdyż powód nie pozostawał z pozwaną w stosunku pracy. W szczególności przez wydanie powodowi zezwolenia na odbywanie pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej pismem z 23 lipca 2001 r. przez Prokuratora Apelacyjnego nie został nawiązany stosunek pracy z mianowania (art. 22 § 1 w związku z art. 76 i art. 5 k.p.). Mianowanie nie było tu równoznaczne z mianowaniem jako podstawą pracowniczego zatrudnienia (art. 2 k.p.). Brak stosunku pracy wyklucza ocenę zarzutu dotyczącego naruszenia art. 8 k.p. Bezprzedmiotowe są również zarzuty naruszenia art. 265 § 1 i 2 w związku z art. 264 k.p.

Wykluczenie istnienia stosunku pracy nastąpiło po określonych ustaleniach i ocenie prawnej, co uzasadnia stwierdzenie, że pozew nie mógł zostać odrzucony, gdyż droga sądowa była dopuszczalna. Zakres sprawy cywilnej determinowała argumentacja odwołująca się do stosunku pracy. Powód szeroko ujmował podstawę sprawy, jednak gdyby nawet tak samo szeroko prowadzić ocenę żądania na tle stosunku prawnego, który choć nie był stosunkiem pracy i nie zamykał się w indywidualnej sprawie administracyjnej, to należałoby stwierdzić, iż skarżący nie zarzuca naruszenia podstawowego przepisu w sporze, czyli art. 94b ust. 1 pkt 2 ustawy z 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Nie ma zatem podstaw do stwierdzenia zarzucanych wadliwości zaskarżonego wyroku, a ściślej do podważenia decyzji o cofnięciu zezwolenia na odbywanie pozaetatowej aplikacji prokuratorskiej. Konsekwentnie tracą na znaczeniu zarzuty łączone z naruszeniem przepisów ustaw o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury, o zmianie ustawy o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury (zarzuty v-x), gdyż roszczenie o przywrócenie do czynności aplikanckich okazało się niezasadne. Przepis art. 30 § 5 k.p. stanowi, że w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę lub jej rozwiązaniu bez wypowiedzenia powinno być

zawarte pouczenie o przysługującym pracownikowi prawie odwołania do sądu pracy, zatem regulacja ta nie obejmuje sytuacji opisanej w kolejnym zarzucie skargi (xi). Tak samo gdy idzie o treść regulacji z art. 30 § 4 k.p. i sytuację opisaną w następnym zarzucie skargi (xii).

Sprawa nie okazała się sprawą z zakresu prawa pracy, gdyż stron nie łączył stosunek pracy, dlatego niezasadne jest odwołanie się do „obowiązku dopozwania z urzędu pozostałego pracodawcy powoda” – art. 194 § 3 k.p.c. w związku z art. 460 k.p.c. w związku z art. 477 k.p.c. i art. 3 k.p. (zarzut xv). Wniosek o otwarcie na nowo zamkniętej rozprawy nie musiał zostać uwzględniony, pomijając, że art. 225 k.p.c. miałby naruszyć Sąd pierwszej instancji, a skargę kasacyjną wnosi się od wyroku Sądu drugiej instancji - naruszenia prawa w tym wyroku (zarzut xvi). Zarzut naruszenia art. 386 § 6 k.p.c. nie jest zasadny, gdyż przepis ten za punkt odniesienia ma wyrok a nie postanowienie Sądu drugiej instancji. Ponadto przepis ten nie został naruszony, gdyż Sąd Okręgowy nie orzekał po uprzednim uchyleniu wyroku Sądu pierwszej instancji i po ponownym rozpoznaniu sprawy przez ten Sąd (art. 386 § 4 k.p.c.) – (zarzut xviii). Granicę ustaleń stanu faktycznego stanowi dwuinstancyjne postępowanie przed sądem powszechnym, dlatego podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). Uwaga ta odnosi się do zarzutu (xix) naruszenia art. 382 w związku z art. 316 § 1 i 233 § 1 k.p.c. Stawiennictwo powoda w prokuraturze, zgodne z planem (harmonogramem), nie powodowało, iżby status aplikanta pozaetatowego przekształcał się w pracownicze zatrudnienie. Ostatni zarzut skargi (xx), naruszenia tych samych przepisów jak w zarzucie poprzednim, nie jest adekwatny do treści zarzutu, gdyż nie chodzi w nim o naruszenie przepisów procesowych, lecz o stosowanie prawa w określonej sytuacji osób będących 1 stycznia 2008 r. aplikantami.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398¹⁴ k.p.c.

Zgodnie z art. 98 k.p.c. i 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. pozwany ma prawo do zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. W ocenie składu koszty te należało ustalić stosując odpowiednio stawki przewidziane dla spraw o przywrócenie do pracy – czyli z § 11 ust. 1 pkt 1 i § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

